

3. Вівчаренко О.А. Правова охорона земель в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 336 с.

4. Багай Н.О. Законодавство України про охорону земель: проблеми розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>

УДК 340.1:342.2(043.2)

Бочарова Н.В., к.і.н., доцент,
Юридичний факультет,
Дніпровський гуманітарний університет, м. Дніпро, Україна

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА РЕЗУЛЬТАТИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНСТИТУЦІЙНИХ ДОКУМЕНТАХ

В умовах інформаційного суспільства однією з головних суспільних цінностей стає творча діяльність людини, оскільки як головний ресурс виступає інтелектуальний потенціал, а не традиційні матеріальні ресурси (енергія, сировина). Професіоналізм і здібність до творчості, прагнення людини до самовдосконалення стають критеріями, що визначають її соціальний статус.

Одним із засобів заохочення креативності є юридичний захист результатів творчої праці. У міжнародних документах про права людини право на результати творчої діяльності включено в перелік основних прав людини і визначено як правову цінність, яка повинна захищатися кожною державою[1].

Важливішим способом юридичного визначення права на результати творчої діяльності є фіксація цього права в Конституціях держав[2]. Конституційні норми про право на творчу діяльність, її результати і пов'язану з ними інтелектуальну власність вміщені в тих частинах конституцій європейських країн, де закріплені основні права і свободи людини і громадянина. Як правило, такі частини існують у вигляді спеціальних розділів або підрозділів конституційних текстів про права людини. У окремих випадках в таких розділах проходить диференціація прав людини на особисті, громадянські, політичні, соціально-економічні, культурні, які виділяються в спеціальні параграфи. Право на результати творчої діяльності в таких випадках фіксується в розділах про економічні, соціальні і культурні права (Конституції Польщі, Словаччини, Албанії), або віднесені до прав в області культури (Конституція (Основний закон) Фінляндії). Деякі конституції мають відмінності в цьому плані. Так, в Конституції Литви право на свободу і захист інтелектуальної творчості фіксується в розділі «Суспільство і держава» (ст. 42). У Конституції Греції інтелектуальні свободи проголошуються в розділі «Особисті і соціальні

права» (ст. 16). У Конституціях Молдови і Італії проблематика, що стосується прав на творчість і її результати, крім розділів про права людини звучить в розділах «Основні принципи» (статті 9 Конституції Молдови і Італії). У Конституції Румунії крім розділу про основні права і свободи, в четвертій частині «Економіка і публічні фінанси» в статті 134 «Економіка» міститься норма про державне забезпечення національних наукових досліджень. Своєрідністю відрізняється розміщення правового матеріалу в Конституції Португалії: в розділі 1 «Особисті права, свободи і гарантії» проголошується свобода творчості (ст. 42), а в розділі 3 «Права і обов'язки в області культури» в статті 73 закріплені обов'язок держави заохочувати і стимулювати творчу діяльність.

У деяких конституційних системах права людини закріплюються у вигляді окремих конституційних документів поза основними текстами Конституцій. Так, наприклад, частиною австрійської Конституції вважається окремий Закон «Про загальні права громадян Королівства і земель, представлених в Імперській Раді від 21 грудня 1867 року». У статтях 17 і 17-а цього документа йде мова про інтелектуальні права і свободи. У Чехії основний текст Конституції доповнює «Хартія основних прав і свобод» від 9 січня 1991 року. Тут в першому підрозділі другого розділу в переліку основних прав і свобод людини в ст. 15 проголошується свобода наукового дослідження і художньої творчості, а в четвертому розділі «Економічні, соціальні і культурні права» в статті 34 містяться гарантії прав на результати «творчої розумової діяльності».

З 1992 по 1998 р. в Латвії діяв конституційний Закон «Права і обов'язки людини і громадянина», де в п. 113 визнається свобода творчості і державний захист авторського і патентного права. У 1998 р. цей Закон був включений як 8 розділ в текст Конституції Латвійської республіки від 15 лютого 1922 р.

Є своя специфіка групування матеріалу з проблем інтелектуальної власності в конституціях федеративних держав Європи. У текстах Конституцій Австрії, Німеччини і Росії в розділах про розмежування повноважень федеральних органів влади і органів суб'єктів федерації визначається підвідомчість питань регулювання інтелектуальної власності. У статті 10 Конституції Австрії до ведення Федерації відноситься законодавство і виконавська діяльність з таких питань: «(8) ремесла і промисловість, боротьба з несумлінною конкуренцією, патентна справа, а також охорона зразків, марок і інших товарних знаків, діяльність повірених по патентах».

У розділі 7 «Законодавство Федерації» Основного закону Федеративної Республіки Німеччини від 23 травня 1949 року стаття 73 визначає, що Федерація володіє «виключною законодавчою компетенцією» з питань правової охорони промислової власності і авторського права.

У розділі 3 «Федеративний устрій» Конституції Російської Федерації до ведення Федерації віднесений «правове регулювання інтелектуальної власності» (п. «о» ст. 71). У Конституції Союзної Республіки Югославія від 27 квітня 1992 р. право союзної влади видавати закони з питань інтелектуальних прав позначено безпосередньо в самій статті (ст. 53), де гарантуються ці права.

Іспанський варіант національної автономії викладається в третьому розділі Конституції Іспанії («Про автономні співтовариства»). У статті 149 цього розділу відмічено, що «до виключного ведення держави» відноситься (п. 9) «законодавство про інтелектуальну і промислову власність».

Конституція України закріпила право інтелектуальної власності в двох статтях другого розділу, присвяченого правам, свободам і обов'язкам людини і громадянина[3]. Така структуризація цілком відповідає європейським підходам і вписується в загальні закономірності сучасного європейського конституціоналізму. Віднесення прав інтелектуальної власності в статті 54 до культурних прав також обґрунтоване і кореспондується з міжнародно-правовою класифікацією, позначеною в статті 27 Загальної декларації прав людини 1948 р. і ст. 15 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.

Оцінюючи якість українського конституційного формулювання про права інтелектуальної власності, не можна не відмітити, що йому властива особливість, характерна для усього українського законодавства – безліч норм заборонного, обмежувального характеру. Регламентація здійснюється не через встановлення того, що і як можна робити, а через закріплення різного роду заборон, або, інакше кажучи, того, що не можна робити. У нашому випадку, визначивши, що «кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності», законодавець визнав потрібним посилити дію норми заборонним положенням: «ніхто не може використати або розповсюджувати їх без його згоди, за виключеннями, встановленими законом».

У Конституції України чітко і досить повно визначені державні гарантії прав і свобод людини. У ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються вищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У статті 56 Конституції України регламентується право на відшкодування за рахунок держави або органів місцевого самоврядування матеріальної і моральної шкоди, заподіяної незаконними рішеннями органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень. Як бачимо, такі гарантії українського конституційного законодавства цілком відповідають самим високим європейським критеріям і стандартам.

Література

1. Права человека: Сборник международных договоров. Нью-Йорк – Женева: ООН, 2002. 538 с. Т.1.
2. Конституції зарубіжних країн: навч. посіб. / за ред. В. О. Серьогіна. – Харків: ФІНН, 2009. 664 с.
3. Конституція України від 28 серпня 1996 р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>(дата звернення 20.03.2019).

УДК 340.151(043.2)

Головко С. Г., к.і.н., доцент,
Чайка К. О., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

З моменту проголошення незалежності України перед українською державою постало чимало завдань, зокрема формування громадянського суспільства та становлення правової, соціальної та економічно розвинутої країни на світовій арені. Для досягнення цієї мети в Україні активно здійснюється реформування різних сфер суспільного життя. Відповідних змін зазнає і правова система України, що слугує забезпеченням реалізації державних структурних перетворень, удосконалення правоохоронних та судових органів, а також інших регулятивних механізмів в цілому. Проте, незважаючи на правові зміни в різноманітних сферах життєдіяльності суспільства, переважна кількість реформ досі не завершена через недосяжність поставлених цілей. Одна з основних причин такого становища полягає у відсутності або неналежній реалізації суб'єктами суспільних відносин прийнятих правових норм, адже викладені в законах та інших правових актах норми лише тоді стають «живими», коли вони втілюються в дійсності, реалізуються в свідомо-вольових діях членів суспільства [1, с. 8].

Погоджуючись з думкою Почепцова Г. Г., дослідження проблем реформування правової системи потрібно здійснювати на основі сучасних філософсько-правових розробок з урахуванням останніх досягнень у галузі методології гуманітарного пізнання [2, с. 7].

Так, першочерговою проблемою реформування правової системи, яка потребує нагального вирішення, є необхідність лібералізації законодавства після радянського типу розвитку. У літературі справедливо зазначається, що принцип «дозволено все, що не заборонено законом» особливо яскраво висвітлював суть необхідних змін у пострадянській